

Difficulties Faced by Students in the Curriculum: An Applied Study in Schools of Nineveh Directorate

Hasan M. Farhan

Department of Turkish Language and Literature, Faculty of Literature, Mosul University.

Received: 03/06/2025

Accepted: 24/11/2025

Corresponding
author:

hasan.m.f@uomousul.edu.iq

Doi:

<https://doi.org/10.36586/jcl.2.2026.0.53.0220>

Abstract

Iraq is one of the countries where the Turkish language is taught. Turkmens living in Iraq face several difficulties in the stages of their learning Turkish. Most of these difficulties stem from the political situation in the country. This has resulted in the intermittent closure of Turkmen schools. In 2005, these schools were legally reopened. However, the primary issue they face is providing textbooks. Mostly, the books used are those translated from Arabic to Turkish, the matter which negatively affects the quality of education. Assessing these textbooks shows that the Turkish language textbooks in the region are not sufficiently adequate in terms of effectiveness and quality. In order to achieve positive outcomes in education, it is essential to identify how to prepare Turkish language textbooks tailored for Turkmens. In this context, this study deals with analyzing the education of the Turkish (Turkmen) language in Mosul. The study was designed using a qualitative research method. The data were collected by the technique of documentary survey and were analyzed using documentary analysis technique. The findings indicate that the Turkish language textbooks are inappropriate and do not meet the needs of the Turkmens in Iraq.

Keywords: Turkish language education, mother tongue, Turkmen language education in Iraq, educational problems, practical study.

Öğrencilerin Türkçe Eğitiminde Karşılaştıkları Zorluklar (Ninova Eğitim Okullarında Uygulamalı Bir Çalışma)

Hasan M. Farhan

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Edebiyat Fakültesi, Musul Üniversitesi.

Özet:

Türkçe öğretiminin gerçekleştirildiği ülkeler arasında Irak da önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Irak'ta yaşayan Türkmen topluluğu, anadiline yakın olan Türkçeyi öğrenme konusunda doğal bir eğilim göstermektedir. Ancak bu süreç çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Türkmenler, Türkçeyi öğrenirken hem siyasi hem de eğitimsel engellerle mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Irak'ın uzun yıllardır süregelen siyasi istikrarsızlığı, Türkmenlerin eğitim haklarını doğrudan etkilemiş ve birçok dönemde Türkmen okullarının kapanmasına neden olmuştur. 2005 yılında Türkmen okulları yasal bir zemine oturtularak yeniden açılmış olsa da, bu kurumlarda eğitim faaliyetlerinin sürekliliği ve niteliği istenilen düzeye ulaşamamıştır. Bu okullarda karşılaşılan en büyük sorunlardan biri, uygun ders materyallerinin eksikliğidir. Türkçe öğretim kitaplarının temini güçlüklerle sağlanmakta, çoğu zaman ise Arapçadan doğrudan yapılan çeviri kitaplar kullanılmaktadır. Bu da öğrencilerin dil becerilerini yeterince geliştirmesine engel olmaktadır. Nitel araştırma yöntemine dayanan bu çalışmada, Musul'daki Türkçe öğretimi süreci belgesel tarama ve doküman analizi teknikleriyle incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, mevcut öğretim materyallerinin Irak Türkmenleri için hem dil hem de içerik açısından yeterince uygun olmadığı, öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde ek zorluklar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, hedef kitle olan Türkmen öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun özgün Türkçe öğretim materyallerinin hazırlanması büyük bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Öğrenme Güçlükleri, Anadil, Irakta Türkmençe Eğitimi, Eğitim Sorunlar, Uygulamalı Çalışma.

Giriş:

Kuzey Irak, Türklerin binlerce yıldan beri gelip yerleştikleri bölgelerden biridir. Bölgede yaşayan Türk unsurlar varlıklarını sürdürdükleri gibi kültür ve dil değerlerini de korumaktadırlar (Mahmood, 2025, s. 225). Irak'ta Türkmence, Irak'ın kuzeyindeki Kerkük, Musul, Telafer, Erbil, Süleymaniye, Diyala, Tuzhurmatu ve Altun Köprü gibi bölgelerde yoğun olarak kullanılmaktadır. Türkmence, Türkmenler tarafından konuşulan bir Türk dili olup nüfusun yaklaşık % 3'ünün anadilidir. Türkmence, Türkmenistan, Afganistan, İran, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkiye'de de konuşulan bir Türk dili olan Oğuz Türkçesi ailesine aittir. Türkmence, Arapça ve Kürtçe gibi diğer dillerden farklı bir dil yapısına sahiptir ve diğer Türk dilleri gibi yazı dilinde Latin alfabesi kullanılmaktadır.

Türkmence, Irak'ta yıllarca resmî dil olarak tanınmamış ve okullarda öğretilmemiştir. Ancak, Saddam Hüseyin döneminde Türkmenceye yönelik baskılar ve yasaklar yaşanmıştır. Bu dönemde, Türkmenlerin dil ve kültür hakları kısıtlanmıştır. Ancak, Saddam rejiminin devrilmesinden sonra, Türkmenlerin dil ve kültür hakları iyileştirilmeye başlanmıştır. Irak Anayasası, Türkmenlerin dil ve kültür haklarını garanti altına almış ve Türkmence, resmî olmasa da bazı yerlerde okullarda öğretilmeye başlanmıştır (Hürmüzlü, 2010, s. 47).

Bugün, Irak'ta Türkmence hâlâ kısıtlı bir şekilde öğretilmektedir ve Türkmenler, Türkmencenin yaygınlaştırılması için mücadele etmektedirler. Söz gelimi, Türkmence eğitimi ve yaygınlaştırılması için yeterli kaynak ayrılmayabilir ve Türkmencenin kullanımı bazı resmî işlemlerde kısıtlanabilir.

Türkmenler, özellikle kendi bölgelerinde, Türkmencenin daha yaygın bir şekilde kullanılması ve öğretilmesi için çalışmalar yürütmektedirler. Ayrıca, Türkmence, Irak'ta basılı ve görsel medyada da yer almaktadır. Bu çalışma Musul'daki Türkmen okullarının sorunlarını ortaya çıkarmaya amaçlamıştır. Konuya girmeden Musul ili, Musul Türkmenleri, eğitim sistemi ve Türkçe eğitim yapan okul tipleri ile ilgili bilgiler verilmiştir (Saatçi, 2003, s. 261).

Çalışma ile ilgili kavramsal çerçeve aşağıda verilmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Musul İli:

Musul, Irak'ın kuzeyinde, Dicle Nehri'nin batısında bulunan bir şehirdir. Nüfusu yaklaşık 1,5 milyon kişidir ve Irak'ın en büyük ikinci şehridir. Şehir, tarihî İpek Yolu'nun önemli bir kavşağındadır ve Irak'ın ekonomik ve kültürel merkezlerinden biridir.

Musul'un tarihi, antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Şehir, MÖ 7. yüzyılda Asurlular tarafından kurulmuştur. Şehir, tarih boyunca Asur, Akad, Babil, Pers, Selçuklu, Osmanlı ve İslam devletleri gibi çeşitli medeniyetlerin egemenliği altında kalmıştır. Müslümanların İslam'ı yaymak için gerçekleştirdiği fetihler sonucunda 7. yüzyılda İslam'ın bir merkezi hâline gelmiştir (Doğan, 2018, s. 3).

Musul'un demografik yapısı çeşitli etnik ve dini grupları içermektedir. Araplar, Türkmenler, Kürtler ve Süryaniler şehirde en büyük etnik grupları oluştururlar. Ayrıca, Şii ve Sünni Müslümanlar, Hristiyanlar ve diğer dini gruplar da Musul toplumunun bir parçasıdır. Musul, turizm açısından da önemlidir. Şehirdeki tarihî kalıntılar, camiler ve müzeler ziyaretçiler tarafından ilgi çekmektedir (Bayatlı, 2017, s. 28).

1.2. Musul Türkmenleri:

Musul, Irak'ın kuzeyinde yer alan bir şehir olup Türkmenlerin de yoğun bir şekilde yaşadığı bir bölgedir. Türkmenlerin Musul'daki tarihi, 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında olan Musul, 16. yüzyılda bölgeye yerleşen Türkmen aşiretleri tarafından da yerleşim yeri olarak seçilmiştir. Türkmenler, zamanla bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına etki etmiştir.

Türkmenler, 19. yüzyılın sonlarına doğru Kerkük ve Musul vilayetlerinde etkin bir güç haline gelmiştir. Bu dönemde Türkmenler, ticaret ve tarım sektörlerinde aktif bir rol oynamış, bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü sonrasında, Türkmenlerin yaşadığı bölgeler, Irak'ın egemenliği altına girmiştir. Ancak, 20. yüzyılın başlarına kadar Türkmenlerin siyasi ve sosyal hakları kısıtlanmıştır. 1925 yılında çıkarılan bir yasa ile Türkmenlerin siyasi hakları iyileştirilmiştir (Bayatlı, 2017 s. 28).

Bugün Türkmenler, Musul toplumunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak, son yıllarda yaşanan çatışmalar ve IŞİD'in bölgeye egemenliği sırasında Türkmenler de büyük zarar görmüştür. Türkmenler, Irak'ta resmî bir statüleri olmadığı için, siyasi ve sosyal haklar konusunda hâlâ mücadele etmektedir.

1.3. Musul Türkmenlerinin Anadil Eğitimi:

Musul'daki Türkmenlerin anadil eğitimi, uzun yıllar boyunca Irak yönetimlerinin dil politikaları nedeniyle kısıtlı kalmıştır. Türkmenlere yönelik baskılar ve yasaklar yaşanmış, Türkmenlerin anadillerinde eğitim alması engellenmiştir.

Ancak, Saddam Hüseyin rejimi devrildikten sonra Türkmenlerin dil ve kültür haklarına yönelik bazı adımlar atılmış ve Türkmencede eğitim veren okullar açılmıştır.

Bugün, Musul'daki Türkmenlerin anadil eğitimi, Türkmenlerin yaşadığı bölgelerdeki okullarda verilmektedir. Ancak, Türkmencede eğitim veren okulların sayısı ve okullardaki öğretmenlerin nitelikleri yeterli değildir. Bunun yanı sıra, Türkmencede yayın yapan gazete, dergi ve yayın organları da sınırlıdır.

Türkmenlerin anadil eğitimi, Türkmenlerin dil ve kültür hakları açısından oldukça önemlidir. Türkmencede eğitim veren okulların sayısının artırılması, öğretmenlerin niteliğinin yükseltilmesi ve Türkmencede yayın yapan medya organlarının çeşitlendirilmesi, Türkmenlerin dil ve kültürlerini korumalarına yardımcı olabilir.

Okul, öğretmen ve medya organlarının çoğalması sayesinde Türkmen çocukları, anadillerinde eğitim alarak kendi kültürlerine daha yakın bir eğitim görebilirler ve bu da Türkmen kültürünün gelecekteki nesillere aktarılmasına katkı sağlayabilir (Windawi, 2022, s. 17).

1.4. Irak'ta Türkçe Eğitimi Sağlayan Okullar:

1. Türkmen Esas Okulları: Türkmen Esas okullarındaki eğitim tamamen Türkçedir. Okuladaki öğretmenler, okul binaları, Araç ve gereçler, (panolar, yazı tahtası, kitap, vb.) devlet tarafından sağlanmaktadır. Esas okullarda uygulanan müfredat içerisinde, ayrıca bir dersi din diğeri dil bilgisi olmak üzere iki adet Arapça dersi bulunmaktadır.

2. Şümül okulları: Şümül okullarındaki müfredatın tümü Arapçadır. Derslerin içinde sadece bir Türkçe dersi vardır.

Irak'ta Türkçe eğitimi yapan okullarda görev yapan öğretmenlerin sayısı yaklaşık 2.000'dir. Bu okullarda eğitim gören toplam öğrencilerin sayısı da 150.000 civarındadır (Anwar, 2012, s. 7).

Yukarıda görüldüğü üzere, Irak'ta Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde şümül ve esas okulları olmak üzere iki tür okul bulunmaktadır. Şümül

okullarda alan dersleri dâhil olmak üzere tüm dersler Arapça olarak okutulmaktadır. Şumul okullarında haftada sadece iki saat Türkçe ders verilmektedir. Esas okullarda ise eğitim dili ana diliyledir. Fakat 2 saat Arapça ilahiyat dersi ve 4 saat Arap dili okutulmaktadır. Şumuli ve Esas okullarındaki müfredat, Irak Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bu müfredatlar da her yıl revize edilmektedir. Şumuli okullarda da kitaplar Irak Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Türkmen esas okullarında Latin harfleri ve Şumul okullarda ise Türkçe dersi hariç Arap alfabesi ile eğitim yapılmaktadır.

Musul'da resmi okulların dışında, Fuzuli Eğitim ve Kültür Kurumu, Musul halkının ve özellikle ana dili Türkçe olan Türkmenlere, Türkiye Türkçesini öğrenmeleri amacıyla özel kurslar açmaktadır. Bu kurslar genellikle yılda bir kez, yaz tatili boyunca devam etmektedir. Bunun yanında Türkmen okullarındaki öğretmen ve öğrencilere sürekli branş ve tüm derslerde kurslar sağlamaktadır.

Bilkent Üniversitesi bünyesindeki Bölge Ülkeleri Kurs Programları Direktörlüğü de Irak Türkmenlerine Türkiye Türkçesini öğretmeye yönelik kurslar yapılmaktadır. Direktörlüğün Türk dünyasının çeşitli bölgelerinde faaliyetlerini göstermektedir. Birimin Irak'taki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerine de büyük yardımı olmaktadır. Irak'taki Türkçe bölümlerinden yılda 10-20 öğrenciye genellikle Temmuz ayında bir aylık Türkçe eğitimi verilmektedir.

1.5. Türkmenlerde Latin Harfleri ile Türkçe Öğretiminde Yaşanan Sorunlar:

Irak 1930 yılında sözde bağımsızlığını kazanarak kendi idaresinde bir devlet olmuştur. Fakat İngiliz manda sistemi gizli olarak yönetimde devam etmiştir. Irak'ta Kraliyet yönetimi ve İngilizler 1931 yılına kadar Kerkük ilinde eğitimin Türkçe olarak verilmesine onay vermişlerdir. 1931 yılı itibari ile Kerkük ili dışındaki bütün coğrafyada Türkçe olarak eğitim yasaklanmıştır. Kerkük'te Türkçe eğitimi sadece yabancı bir dil öğretimi düzeyinde verilmeye çalışılmış ama 1937 yılında bütünüyle yasaklanmıştır (Hürmüzlü, 2006, s. 32).

Irak krallığının 1932 yılında Irak manda rejiminin son bulduğunu ifade eden bildiri yeni kanunların ortaya çıktığı ve bu kanunların dokuzuncu maddesinin birinci fıkrasında şu ifadeler kullanılmıştır:

“Kerkük, Erbil, Süleymaniye ve Musul vilayetlerinde potansiyel olarak Kürtlerin ve Arapların nüfus olarak fazla oldukları ve Kürt milletini oluşturan

yerleşim yerlerinde resmî dilin Arapça olması ve bunun yanında beraber Kürtçe olması garanti edilmiştir.

Ayrıca Türkmen nüfusunun çok yoğun olarak yaşadığı Kerkük vilayetine bağlı bölgelerde, Kerkük ve Kifri kazalarında resmî dil Arapça olmakla beraber Türkçe ve Kürtçe de olacağı ifade edilmiştir.” (Turan, 1996, s. 101).

Osmanlı Devleti’nin son zamanlarından 1930’lu yıllara kadar Kerkük’te İngilizlerin kasıtlı bir şekilde Türkleri sindirmeye çalıştığı ve bu bölgede çoğunluğu olan Türkmenlerin nüfusunun düşürülmesi ve Türkmen şehri olmaması için çok büyük bir çaba göstermiştir. Özellikle önceleri Türkmen şehrinde resmî dilin Türkçe olması daha sonra ise önce Arapça sonra da Kürtçenin resmî dil olarak kabul edilmesi için gayretli bir çalışma yapılmıştır. 1932 yılındaki kanunnamenin dokuzuncu maddesinin birinci fıkrasında ikinci paragrafta Kerkük bölgesi ve ona bağlı olan Kifri ve Kerkük yerleşim yerlerinde resmî dilin Arapça sonra Kürtçe sonra Türkçe olarak ifade edilmesi ve Türkçe’nin sona atılarak kasıtlı bir uygulamanın yapıldığı açıkça görülmektedir.

Özellikle Kerkük ve çevresinin kozmopolit yapısını değiştirip Türkmenlerin zor durumda kalmasına sebep olacak çalışmaları yapan ve diğer bölgelerden başka etnik grupların buraya gelmesini sağlayan İngiliz idaresi yani ilk yönetimin olduğu açık olarak söylenmiştir (Nakip, 2007, s. 3).

Görüldüğü gibi Iraklı Türkmenlerde Latin harfleri ile Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların temeli yaklaşık olarak yüz yıl öncesine kadar dayanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde Iraklı Türkmenler Türkçe öğretiminde yaşadıkları sorunları ortadan kaldırmak için bazı girişimlerde bulunmuştur. Bu kapsamda Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Cemiyeti tarafından yayınlanan ve Irak ihtilal konseyinin coğrafyada yaşayan bir milyondan fazla Türk’e karşı uygulanmaya çalışılan terör eylemleri ve baskılar sebebi ile bir bildiri yayınlanmıştır. Bildirinin önderliği Nefi Demirci tarafından yapılmıştır.

İlk olarak Türkmen Kardeşlik Cemiyeti Tarafından çıkartılan derginin Türkçe Latin harfleri ile basımı yasaklanmıştır. Irak Türkmenlerinin Bağdat’ta on bir yıldan beri sürdürdüğü bu teşkilata yapılan baskı ve yasaklama Irak Türklerine yapılan haksız muamele ve baskı olarak tarihte yerini almıştır. Özellikle bu coğrafyada yaşanan olayları hem Irak’ta hem de Türkiye, Rusya, Avrupa ve İran’da yaşayan soydaşlarımızın haberlerden mahrum kalacağı ifade edilmiştir (Windawi, 2022, s. 21).

Kerkük ve Türkmen bölgelerinde olan okullarda Türkçe eğitim yeni yeni verilmeye başlandığı zaman ve Kerkük Millî Eğitim Müdürlüğü'nün çeşitli durumları sebep göstererek Irak İhtilal Konseyi'nin çıkarları doğrultusunda Türkçe dersi kaldırılarak yerine Arapça dersi getirilmiştir. Türkçe eğitimin kaldırıldığı okullarda öğrenci velileri her ne kadar mücadele etseler de bir sonuca ulaşamamışlardır (Windawi, 2022, s. 22).

2. Bulgular:

Aşağıdaki sorunlar, yapılan görüşmelerde sorulan soruların, öğretmen ve öğrencilerin cevapları ve görüşleridir. Öğrenci ve öğretmenlerin cevapları araştırmacı tarafından birleştirilip bir bütün haline getirilmiştir.

2.1. Türkçe öğretmenliği konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz?

Öğretmenlerin pedagojik ve alan bilgisi açısından donanımlı olduğu tespit edilmiştir. Değerlendirme sonucunda, 30 öğretmenin tamamı bu soruya vermiş olduğu cevap "oldukça yeterli ve donanımlı" olarak ifade etmiştir.

2.2. Türkçe öğretiminde ihtiyaç duyduğunuz şey nedir?

Alınan yanıtların % 65'i seminerler ve pedagojik eğitimin, % 35'i ise basılı kaynakların yeterli olmadığı bildirmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere kitap eksikliği Musul'daki Türkçe eğitiminde en çok yer alan sorunlar arasındadır.

2.3. Türkmen aileler çocuklarının Türkçe öğrenmeleri konusunda yeterli duyarlılığı göstermekte midir?

Bu konuda alınan cevapların Türkçe eğitimi aileler tarafından ön plandadır. Ailelerin çocuklarını Türkmen okullarına kaydetmesinin sebebi, Musul'un Türkmen bölgelerinde anadilin ve ortak dilin Türkçe olmasıdır. Bu sebeple Türkmen aileleri çocuklarını Türkmen okullarına yazdırmada fazla hassasiyet göstermektedir.

2.4. Türkmen çocuklar Türkçeyi öğrenmekte gerekli hassasiyeti gösteriyorlar

mı?

Türkmen çocuklarının velileri, çocuklarını Türkçe öğrenmelerinde gerekli duyarlılığı gösterdikleri gibi, çocukların da Türkçeyi öğrenmeye yatkın oldukları görülmektedir. Yapılan görüşmelerde alınan tüm cevapların aynı olduğu görülmüştür.

2.5. Türkmenlerin Türkçeyi öğrenmeleri neden önemlidir?

Görüşmelerde ışığında alınan cevapların % 80'inin varlıklarını korumak için, % 20 ise ortak bir dil kullanarak birliği sağlamak için olduğu tespit edilmiştir.

2.6. Türkçenin öğretilmesi için gerekli destek alabiliyor musunuz?

Basılan kitapların tümü devlet tarafından basılmaktadır. Bunun dışında Türkmeneli Vakfı'na ait olan Fuzuli Eğitim ve Kültür Kurumu, evleri uzakta olan tüm öğrencilere servis sağlamaktadır. Bunun yanında yılda bir kez öğrencilere kırtasiye ve kıyafet dağıtmaktadır. Okul idaresi ve okuldaki tüm eksikliği gidermektedir.

2.7. Derslerin Türkmençe Anlatılması:

Musul Türkmenleri Osmanlı döneminden bu yana günlük konuşmalarında, yöre ağızlarını kullanmaktadır. Yıllar boyunca da edebiyat ürünlerini Arap harfleriyle yazmışlardır. Ayrıca öğretmenlerin Türkçeleri yeterli olmadığı için derslerde Türkmençe anlatılmaktadır.

2.8. Ders kitaplarının eksikliği:

Türkmen okullarında okutulan kitaplar Irak Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır. Bu kitaplar devletten Arapça alınmış ve çevirisi Türkmeneli İşbirliği Kültür Vakfı tarafından Türkiye'de çevirisi yapılmıştır. 2012 yılı itibariyle kitapların çevirisi ve Türkiye'de basılması uzun zaman sürmüştür. Daha sonra Kerkük'te Fuzuli matbaasının açılmasından sonra kitap sıkıntısı hafiflemiştir. 2024 yılında Fuzuli matbaası üç yıllık kitap basmış ve maliyeti devlet tarafından karşılanmıştır. Böylece 2024 yılından itibaren Türkmen okullarındaki kitap

sıkıntısı tamamen giderilmiştir.

2.9. Müfredatın Türkmenlerle uyuşmaması:

Kitap sıkıntılarının en etkin nedenlerinden birisi, Türkmen okullarındaki ders kitapları ve müfredat Irak merkezi hükümetin belirlediği müfredata göre okutulmasıdır. Bunun için özellikle tarih, edebiyat, coğrafya gibi sosyal derslerin müfredatı Türkmenlerle uyuşmamaktadır. Türkmenler tarih gibi derslerde, Türkmen tarihine ilişkin hiçbir bilgi öğrenememektedir.

2.10. Branş öğretmenlerinin Türkçeyi yeterince kullanamaması:

Öğretmenlerin derslerin anlatımında Türkiye Türkçesini yerine yerel ağızını kullanmaktadır. Bu durum da oldukça sıkıntı yaratmaktadır. Bu durum öğrencilerin seviyelerini de etkilemektedir. Öğretmenlerin Türkçe seviyesini artırma ile ilgili Eğitim Bakanlığı'na büyük rol düşmektedir. Ancak Türkmenli İşbirliği ve Kültür Vakfı'na bağlı Fuzuli Eğitim ve Kültür Kurumu, Türkmen okullarındaki öğretmenler için her yıl yaz mevsiminde branş ve Türkçe kursları düzenlemektedir.

2.11. Araç-gereç eksikliği:

Musul'daki tüm Türkmen okullarında laboratuvar bulunmamaktadır. Aynı zamanda ders anlatım araçları da eksiktir. 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Fuzuli Eğitim ve Kültür Kurumu tarafından projeksiyon cihazı, bilgisayar gibi elektronik yardımcı araçlar Türkmen okulları için sağlanmıştır. Yine de yapılan saha çalışması sırasında ziyaret edilen okulların durumuna genel olarak bakıldığında birçok eksiğin ortada olduğu görülmüştür.

Sonuç:

Belirtilen problemlerin çözülmesi için çözüm önerileri aşağıda verilmiştir.

Öğretmenlere ders anlatım yöntemleri ile ilgili eğitim verilmesi faydalı olacaktır. İki dillilik sorunun giderilmesi düşünülmektedir.

Branş öğretmenlerin Türkiye'de sürekli eğitim görmesi ya da Türkiye'den öğretmenlere kurs verecek öğretmenlerin gönderilmesi daha faydalı olacaktır.

Bunun yanında devlet tarafından sürekli eğitim yöntemleri ile ilgili kursların düzenlenmesi öğretmenlerin gelişimine yararlı olacaktır. Öğretmenler pedagojik eğitim almadıkları için öğrencilere nasıl davranılacağı konusunda yetkin değildir. Bu öğretmenlerin pedagojik eğitimiyle ilgili seminer ve kursların daha yoğun olması gerekmektedir. Türkmen okullarına destek sağlayan Türkmeneli Vakfı ve Fuzuli Eğitim ve Kültür Kurumu'nun Türkmen okullarına daha fazla destek sağlaması çok faydalı olacaktır.

Öneriler:

1. Türkmeneli ve Türkmen tarihinin müfredatta yer alması, dil ve edebiyat müfredatında Türkmen edebî ve kültür metinlerin geçmesi, Türkmen kültür insanlarının müfredatta tanıtılması, Türkmen kültürünü ve tarihini, ünlü Türkmen şahsiyetlerini tanıtan metinlerin müfredata geçmesi,
2. Musul Üniversitesi'ne bağlı Edebiyat fakültesinin bünyesinde eğitim veren Türk Dili ve Edebiyatı bölümü ve Türkmence Eğitim Bölümü arasında koordinasyon kurulması ve dolayısıyla bilgi alışverişinin yapılması,
4. Türkiye’de bulunan üniversitelerde öğrenciler için yaz kursları ve öğretim üyeleri için kendini geliştirme kursları düzenlenmesi,
5. Öğretmenlerin Türkiye’deki Türkçe bölümleri ile temas kurulmasının sağlanması; Türkiye’de düzenlenen bilgi şöleni, kurultay, sempozyum ve diğer bilimsel etkinliklere katılmalarının sağlanması,
6. Musul'da Türkmenler için özel bir üniversitenin kurulması için girişimde bulunulması öğrenciler anadillerinde üniversiteyi de tamamlamış olacaktır.

Kaynaklar:

- Anwar, İ. (2012). Irak'ta Türkçe Eğitiminin Dünü ve Bugünü. Gazi Üniversitesi, *Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 2(2).
- Bayatlı, N. Y. (2017). *Irak Türkmen Folklorunda geçiş dönemleri etrafında oluşan halk inançları*. Bağdat: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hürmüzlü H. (2010). Irak'ta Nüfus Sayımı ve Kerkük Şehrine Etkiler. *Ortadoğu Analizi*, (21), 46-53.

- Hürmüzlü, E. (2006). *Irak'ta Türkmen Gerçeği*. Kerkük: Kerkük Vakfı Yayınları.
- Mahmood, S. S. (2025). Aydın Aslan'ın "Milli Duygular" Şiirlerinde Kerkük Ağzı ile Türkiye Türkçesinde Ünlü Harflerde Olan Değişim Bakımından Karşılaştırılması, *Bağdat Üniversitesi Diller Fakültesi Dergisi*, S. 52. <https://doi.org/10.36586/jcl.2.2025.0.52.0223>
- Nakip, M. (2007). *Kerkük'ün kimliği*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Saatçi, S. (2003). *Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Turan, Ö. (1996). Irak'ın Milletler Cemiyetine Girerken Yayınladığı Deklarasyonda Türk ve Diğer Azınlıkların Hakları. *Avrasya Dosyası*, 3(1).
- Windawi, M. Ş. B. (2022). *Irak Türkmenlerinin Yaygın Eğitim Yoluyla Latin Harfli Türkçe Öğrenimi*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.

References:

- Anwar, I. (2012). The Past and Present of Turkish Language Education in Iraq. Gazi University, *Academic Journal of Turkish Studies for Students*, 2(2).
- Bayatlı, N. Y. (2017). *Folk Beliefs Formed Around Transitional Periods in Iraqi Turkmen Folklore* (1st ed.). Baghdad: Publications of the Ministry of Culture.
- Hürmüzlü, E. (2006). *The Reality of Turkmens in Iraq*. Kirkuk: Kirkuk Foundation Publications.
- Hürmüzlü, H. (2010). Population Census in Iraq and Its Effects on the City of Kirkuk. *Middle East Analysis*, 21, 46–53.
- Mahmood, S. S. (2025). A Comparative Study of the Changes in Vowel Sounds in Aydın Aslan's Poems of "National Sentiments" Between the Kirkuk Dialect and Standard Turkish. *Journal of the College of Languages, University of Baghdad*, Issue S. 52. <https://doi.org/10.36586/jcl.2.2025.0.52.0223>
- Nakip, M. (2007). *The Identity of Kirkuk*. Ankara: Bilgi Publishing.
- Saatçi, S. (2003). *Iraqi Turkmens from History to the Present* (2nd ed.). İstanbul: Ötüken Publications.

Turan, Ö. (1996). The Rights of Turks and Other Minorities in Iraq's Declaration to the League of Nations upon Admission. *Eurasian File*, 3(1).

Windawi, M. S. A. B. (2022). *Learning Turkish with Latin Alphabet through Non-Formal Education Among Iraqi Turkmens* (Master's thesis). Atatürk University, Institute of Educational Sciences, Erzurum.

الصعوبات التي يواجهها الطلبة في المناهج الدراسية، دراسة تطبيقية في مدارس تربية نينوى

حسن محمد فرحان

قسم اللغة التركية، كلية الآداب، جامعة الموصل

المستخلص:

يُعدُّ العراق من الدول التي يُعلم فيها اللغة التركية، ويواجه التركمان المقيمون في العراق صعوبات متعددة في مراحل تعلمهم للغة التركية، وتعود معظم هذه الصعوبات إلى الأوضاع السياسية في البلاد، مما أدى إلى إغلاق المدارس التركمانية من حين لآخر، وفي عام 2005، أُعيد فتح المدارس التركمانية بشكل قانوني، ومع ذلك، فإن المشكلة الأكبر التي تواجه هذه المدارس هي صعوبة توفير الكتب المدرسية، وغالباً ما تُستخدم كتب مترجمة من اللغة العربية إلى التركية، مما يؤثر سلباً على جودة التعليم، وعند تقييم حالة الكتب المدرسية، يتضح أن كتب تعليم اللغة التركية في المنطقة ليست كافية من حيث الكفاءة والجودة، ومن أجل تحقيق نتائج إيجابية في التعليم، لا بد من تحديد كيفية إعداد كتب تعليم اللغة التركية المخصصة للتركمان. وفي هذا السياق يتناول موضوع هذه الدراسة تحليل تعليم اللغة التركية (التركمانية) في مدينة الموصل، وقد تم تصميم هذه الدراسة وفقاً لمنهج البحث النوعي، حيث جُمعت البيانات باستخدام تقنية المسح الوثائقي وتم تحليلها باستخدام تقنية تحليل الوثائق، وقد تبين أن كتب تعليم اللغة التركية ليست مناسبة ولا تتوافق مع احتياجات التركمان في العراق.

الكلمات المفتاحية: تعليم اللغة التركية، اللغة الأم، تعليم التركمانية في العراق، المشكلات التعليمية، صعوبات التعليم، الدراسة العملية.